

Szabályzat

*„Löveg dörög; indul a roham újra,
szám tatom a civil ámulatával.”*

ÁRVÍZI TÖREDÉK

Nem tiszteltem a munkásöröket.
A vattával kitömött pisztolytáskát.
És elhittem a néhány bőszt öreg
jogosnak hitt vagy vélt siránkozását.
És nem szerettem őket, mondhatom,
ha Puhány úr, a főnök is belépett
– ki bölcsen sejti: miből lesz haszon –
és ügyét védi – hittem – nem a népet.
És mérges lettem rájuk, ha merész,
munkában edzett harcosok csak hagyták
hogy glóriaként kétszínű vigéc
kobakjára rakja a Lenin-sapkát.
S ha a gyakorlat csak fontoskodás,
vagy hétvégi felnőtt-játék lett, hogyha
a „vére menő” nagy bukdácsolás
után a harci pont a sarki kocsmá,
szomorkodtam (ezt úgysem teszi más):
mi lesz – a látó sok rosszat tapasztal –
a nagy nemzeti összeborulás
közepette e „felhígult” csapattal?

A testvérehez kegyetlen az ember,
akkor is, ha az épp nem érti meg.
Ha szépet lát, együtt örül a renddel:
bocsátsatok meg szamosmentiek!

*

Hurkapástétom – bicskahegyre tűzve.
Utászcsizma a lábamon, nehéz,
iszap-csipkézte sátorlap nyakamban;
hihetetlennek tűnnék az egész,
ha nem fájlalná bal vállam az oltást,
ha nem égne a törés sarkamon,
ha nem rázna a hideg, míg a fáradt
rádiósok hangját hallgatom:
„Sólyom kéri a Sirály XLM-et!
Kevés a járőr...!” – már tíz éjszaka
alig aludtak, félálomban mondják:
„Sólyom kéri a... Sólyom kéri a...”

Hihetetlennek tűnék az egész, de
kopogtatnak az új parancs-vivők
égő szemmel, sár-koloncot emelve,
legyőzve sodrást, fertelmes időt...
Mert dől a víz a Szamosból s az égből,
s Esze Tamás szép gimnáziuma:
parancsnokság, falain fölfeszítve
az elnyűtt, ázott kék egyenruha.
Mellette térkép: hol caplat a járőr,
hol van veszély... A zsúfolt tanterem
ma parancsokat visszhangoz, a fő tárgy:
H₂O – a pusztító elem.
Hihetetlennek tűnék az egész, ha
az iskolai sánta asztalon
nem jeleznék a konzervek, a morzsák,
térkép-jelek, hogy itt az alkalom
megmutatni most, mennyit ér az ember.
Velem bicskázza a hadi kaját
egyenruhában, suta félcipőben
egy munkásőr fáradtan, ki saját
családját már egy hónapja nem látta.
Merre lehetnek? – három gyermekét
emlegeti, hej, harminc nap – a lábát
a gát-csupálta csizma marta szét.
Hihetetlennek tűnék... Budapesten
a zsenik között ülhetnék szerény
delíriumban, pusztán azt figyelve:
presszó-asztalnál ki a nagylegény?

Gátat szakít a folyó. S esik egyre.
A vén istennek nem volt még elég.
Lábamon csizma, sátorlap a vállon...
Otthon talán már kiderült az ég.

*

Arany szeplőidet a Nap
a fényre csalta, Cérna.
Kisfiunk kanalat harap,
te örülsz, s közben léha
párodra gondolsz, ki megint
eltűnt, akár az álom.
Hiszed: helikopterről int,
hiszed, hogy mindenáron
repül, mert beledilizett
a szelek gyönyörébe;
s ha nem repül, hát azt hiszed:
gumiruhában mélybe
hívták a bűvár haverok:
buzgár-tömő, parázna

küzdelemre, széthányva ott
a ringyó-Szamos ágya...
– Arany szeplőidet a Nap
a fényre csalta, Cérna.
Didergek az eső alatt.
Buzgárok buboréka
pattan.

Lázás volt a gyerek,
tudom, hívott Kisgergő:
üzenem, hogy hazamegyek,
haza, én, vén tekergő.
Gázoltam bűzös pocsolyát
jártam iszapban, sárban,
láttam száz emberi csodát.
Hazamegyek, kis társam!

*

A végítélet éjszakáját
hihetnéd ilyen iszonyúnak:
bokrok hínáros üstökébe
gabalyodtak a vízbe fulladt
jóságok. Oldalukra dőltek
– ó, iszap-hörpölő alázat –
ketté törve lajtorja-mankót:
megadták magukat a házak
és vízbe buktak, mint a gazda
bukott volna keserű daccal,
tarkóján mestergerendával,
hóna alatt két kismalaccal.
Szívéhez csomózva a porta:
„Ezt szereztem, ezt örököltem!”
– A keszeg kék egyenruhások
felnőtteket cipelnek, ölben.
Túrve köpdösést, öreg átkot,
sajátjukat bár veszni hagyva:
mentették ezrek vagyonkáját,
ösztönből inkább, mint parancsra.
Láttam őket sodrásban vällig,
voltam velük a kripta-néma
falvak éjét ügyelve – mert a
hiénák ember-ivadéka
cinkosa lett a mocskos árnak,
s lopódzott, mint századok óta.

Csőre-töltött géppisztolyokkal
vadásztunk a fosztogatókra.

*

Meneküléskor
állt még a házam,
most itt kucorgok
sár-pocsolyában.
A rohadék víz
elsodort mindent.
Vagyonom helyén
szidom az istent.

Uram, mindenem oda lett.

Oda a bútor,
oda az állat;
most vertem agyon
veszett kutyámat.
Nincs egy ereszt, ha
fejemet lehajtom.
Maradék lajbim
ott lóg a gallyon.

Uram, mindenem oda lett.

Oda lett minden:
egyetlen földi
örömöm lenne
csak megdöglölni.
Azt is hiába:
miféle földbe
nyugodnék, mert hisz
nincs temető se!

Uram, mindenünk oda lett.

Vagyonom helyén
kucorgok árván:
autós uraknak
cirkuszi látvány.
Jönnek bámulni,
pofánkba lesni,
nyomorúságunk
fényképezgetni.

Büszkeségünk is oda lett.

Tátott szájukat
iszapba verném...
– Ni... ott a sárban
öreg szekercém!
Jó szerszám lesz, majd
éle: beretva,
akad deszka is,
törött gerenda...

Nékem már ez maradt, uram.

*

Rom-fal tövén kövér vályog.
Akvárium aranyhallal.

Egek szemén felhő-hályog.
Bútor-roncsok felett hajnal.
Fekete a rom-fal hátán.
Munkásörök hétszer szólnak:
„Vigyázz! Bajt hozhat a csákány!”
„Kövér vályog, jó lesz ólnak.”
„Feketéné, édes néném,
vízben állnak még a kertek!”
A bontók a falu végén.
Idegenben a négy gyermek.
Feketéné – jaj – nem békül.
Könnyeket nehogy fakasszon.
„Megvagyunk a bontók nélkül.”
Párja, ő, s a szomszédasszony.
– Rom-halomba véres vályog,
egék szemén veres hályog:
két holtat sirat a hajnal.
Kiterített testük mellett:
síró férfi, síró gyermek
– s akvárium. Aranyhallal.

*

Küldessék e versem
Csűrös Andor bátyám
– zászlóaljparancsnok –
kémiatanárnak.
Együtt vágtunk néki
– mintha ma is látnám –
a vízben fuldokló
fekete határnak.
Reflektorunk fénye
habos sarat borzolt,
majd az iszapos víz
a platóig ért fel.
Utat tapogatva
mesélte: ki hol volt,
ki miképpen állott
szembe a veszéllyel.
Ki futott, a veszett
árt is megelőzve,
ki rejtőzködött, bár
rejtse budi, árok;
mit tett annyi káder,
s mit tettek legyőzve
„kényelmüket”, mit a
munkásőr-tanárok ?
Tették, amit kellett,
még annál is sokkal
többet – volt-e idő

mérni mennyit tettek?
„Izmaik már satnyák?”
Oklevelük: okkal
megdőlt aggodalma
a kétkezieknek.
Leplezte az árvíz
ki tanár, ki pásztor.
Hősök lettek mások?
ők is hősök voltak.
Nem tűrt a gát gyávját,
csak azt, aki bátor.
Ha parancsnok kellett –
hát parancsnokoltak.
– Kimondtad a törvényt,
Andor, nem felejttem.
Kimondtad a törvényt:
nem kérni, de adni!
Akit a nép küldött,
följük emelten
közöttük maradni,
sosem elszakadni!
– Így tettetek, öreg
népikollégista.
Csendben s nem azért, hogy
példátok kitessek.

Küldessék e versem,
küldessék, hogy tiszta
munkátok száz hőssel
együtt dicsértessék!

(1970)

ROBBANÁSOK

A tűzszerszerek emlékműve helyett

1.

Gyermekkorom fegyvere: nyűtt fapuska,
gumis tolóka, szálkás deszka-agy.
Pu-pukk! Feküdj le! Te már halva vagy!
S mint cowboyok, rovást véstünk a tusra.
– Majd jött a had, és talált fegyverekkel
folyt a játék, s már nem száj kelepelt;
talicska helyett töltényhevedert

húztam én is a többi vad gyerekekkel:
halált játszottunk kilenc évesen.
...Aztán iszonyú robbanás, füst, roppant
dördülés: kezemben gránát robbant!...

2.

S ma kinyíltak a nyár karácsonyfái,
a vezényszóra gyúló csillagok;
dübörögnek az ünnep orgonái,
sisteregnek a kilövő-bakok.
Az éji ég villódzó köpenyén, míg
álom-fűzfákat alakít a füst,
az öröm újabb káprázata fénylik:
kék, lila, sárga, csillámló ezüst...
Játszik a tűz, ábrái: csillag-ágak,
szín-legyezők – ámulatunk legyen.
Ők addig fenn az *összhangra* vigyáznak
a fényekkel tupírozott hegyen,
a tűzszerészek. Míg bámul a város,
– hol vagytok bombás, háborús idők! –
ők emlékeznek (feladatuk páros):
az öröm s halál katonái ők.

3.

...Hát huszonnégy év után is üzent.
Alattomban: vérpetty a sima bőrön;
játékos szűrő fájdalom, piciny
gyulladás csak (készen, hogy sebbé nőjön)
Idegesség s a bölcs felismerés.
És újra érzem tépő harapását
és huszonnégy év után is üzen
a háború, az istenverte gránát.
Követe: szilánk – s az emlékezés:
sebláz, vadhús, a szülő beleószül –
arany-pikkely, amit a hús, a genny
csiszolt csillogó emlékeztetőül...
És mellette a sok gyermek-halál:
gránát-, akna- vagy bomba-tépte holtak
a felnőtt aggyal felmért csonkaság.
Húsomban még szilánkok vándorolnak!

4.

Járom a bombák kertjét, a veszett
halál idétlen panoptikumát;

acél-dögök között rebeg a szél
repsz-rekedten halotti dumát.
Beton-padkákon lapítanak itt,
mint kibelezett fertelmes gubók,
mint a pusztulás dög-hüvelyei,
hogy okuljon a katona-utód.
Üreges testük meddő, benne már
házak, megmaradt emberéletek
öröme játszik bújócskát – de mondd,
ki dicséri a tűzszerészeket?

5.

Járom a bombák temetőjét, kráter
kráter hegyén, mint vad holdbéli táj.
Robbanások sebe az anyaföldben,
rücskös, gyötört határ, hogy nézni fáj.
De hányszor fájóbbak emberi testen
a szilánk-fúrta vérző kráterek;
de hányszor fájóbb a szétszállt suhanc, a
tanya-falra kenődött kisgyerek?
– Járom a bombák temetőjét. Ásnak.
Több-embersírnyi-mélyű gödröket.
Majd sorjáznak a rozsdamarta hullák,
– mikről nem tud az ünneplő tömeg –
majd sorjáznak a halál vasgubói;
hogy sunyítnak a földréteg alatt;
egy kapcsolás, és morajlik a föld, ég:
elpusztulnak, hogy ne pusztítsanak.

Míg por toronylik, lusta sár-csomók és
rögök madárként az égig röpülnek:
bólintanak a cserzett-arcúak,
a tűzszerészek, a röntgen-szeműek.

6.

Mert átlátják a rozsdá-ette páncélt,
a halál ezernyi szerkezetét:
egyszer dobálják, másszor úgy karolják,
mint anya viszi ölben gyermekét.

7.

Ha felkúszik az éj-szín lobogó – ó,
hányszor kúszott már! – aki megmaradt,
tépetten, csonkán jelentkezik újra:

hol az új bomba, hol a feladat?

8.

– Szenvedély ez? Eszelős kártyaparti
a pusztulással? Hivatástudat?
Férfihoz méltó játék a halállal?
A tét hatalmas; egy rossz mozdulat,
és veszve minden: család, pálya, munka –
marad egy csizma, félláb, agyvelő-
fecnik a fákon... s marad ezer ember,
tízezer ember!

Miféle erő,
miféle lélek irányítja őket?
Emberföltés? Merészség? Furcsa vágy? –
Hőseiket pénzesutalvány őrzi,
– amit havonta megkap a család –
s egy márványtábla. Emlékművük sincs még;
csak emberek és lakótelepek
és munkások és szántóvetők, virgonc,
bomba-babát nem látott gyerekek,
kik élnek.

Legyen emlékmű e versem,
és így köszönjük meg mindannyian,
hogy nem robban fel több csemete: játszhat! –
és nem lesz csonka kis Gergő fiam!

(1969)

TÚZSZERÉSZEK

Mihaszna, gőgös kémények, falak
szavatokra ha összeomlanak,
hogy a robajlón megtisztult terep
újnak, ifjúnak engedjen teret;
s mikor az ember ritka ünnepét
szivárványokká robbanó setét
vidítja s tűzből-szótt csodákkal ámit
a rakéták lyuggatta égi kárpit:
kebelbélüként dörmögöm: derék!
Negyven éve, hogy titkos kötelék
fűz össze minket, mindennél erősebb:
gyerek-testem vért-lüktető, merő seb
emléke... kínok, mit nem tudnak mások,

ma is szilánkot szülő forradások,
s amit nem képes kifejezni szó:
A rettenet! A detonáció!

... Nagyítóért cseréltem. Ismeretlen
szerkezetként latolgattam kezemben.
Már túl voltam a tűzben megvadított
töltényeken; gránát-ügyekben itt-ott
„szakértőként” tisztelt a kilenc éves
„sorvány” – hát büszkén piszkáltam a
fényes

valamit, a háborúszagú dolgot.
Az osztály kinn, az udvaron zszibongott,
mikor hirtelen bekövetkezett.

Csak cafatokban lógó két kezét
láttam s a vért, a vért, mit nem felejték!
– S mert csonkán is vadóc maradt a gyermek
(a határ telve: bomba, akna lőszer!)
már titeket lestelek akkor ősszel,
hogymint szeditek össze a temérdek,
gyerekekre leskelő sanda rémet.

Ó, micsoda kötelék! Éveken
keresztül hittem azt, hogy énnekem
köszönhető, hogy VAGYTOK!
„A szerencse

szárnyán hírem eljutott Debrecenbe,
onnét meg Pestre megtelefonálták,
hogymint egy kis kölyköt szétvágott a gránát,
hogymint jobb kisujja eltűnt, messzeszállott,
hogymint lázalmában iszonyúkat látott,
hogymint lila vadhús fészkelte a sebébe,
hogymint kötszerét a doktor csak letépte!
– Ne keserítsen több anyát a bánat:
hát küldjünk oda gyorsan katonákat!”

Kamaszként is tartott e kötelék.
Lestem tovább: lőszernek tömegét
mint győzitek? És azt is észrevettem,
hogymint félelem sosincs a szemetekben,
sem a robot unalma, kényszere,
sőt, mintha épp kihívás fénylene
és szenvedély, ha a bombát, a bestét,
mint ismeretlen asszony drága testét
kerítitek csapdába: titkait
simogatva-kutatva, mint akit
nem durva mód hódítasz, hanem ésszel;
körülbabraálva könnyű, pille-kézzel,
értőn, megadja majd magát hamar!

Ha durva vagy: véged! Halálra mar!

S ha felnőttként ma, ötven évesen
a munkátokat újra meglesem,
a kötelék él, csak tartalma más:
a művészetté érett hivatás
csodálatától már örök marad.
– Mit tettek négy évtized alatt!
Hány milliószor győztettek, barátom,
a rejtőzködő robbanó-halálon.
Hősi halottak emlékével élve
ma is hányszor indultok bevetésre!
A kamasz-látta szép bomba-babák
mára fertelmes, rücskös, vén-banyák,
a békés napok paplana alól
ma is kibuknak orvul, valahol:
míg egyszer hídláb botlik bennük, másszor
munkagödörből, markolókanálból
röhögnek ránk, s futunk: jöjjetek!
Fogjátok be a ragyás szörnyeket!
Hisz élnek még és él bennük a töltet,
s ha nem vigyáztok ránk:
még ma is ölnek!

(1985)

JÁRÓR NYOMÁN

FORDULT A KOCKA, ZÖLDEK, SZÉPÖCSÉIM!
A HARCÍ KOCKA PÖRDÜLT MOST AZ EGYSZER!
EDDIGELÉ TI ZAKLATTATOK ENGEM:
NYOMOTOKBAN MOST ÉN ARASZOLOK!

A fene látott ilyet! Ama csendes
happaré kezdte morzsolgatni gyomrom
mindig, mikor határvidékre hívott
egy-egy bővülő hangú szép levél.
Mert lélekemelő dolog a végek
magyarjaival találkozni: zokszót
mellőzve keltem útra, bár előre
sejtettem – mi több! –, jó előre TUDTAM,
a határ mentén egyszer (ha nem többször)
szigorú arccal lecsaptok reám!
Kucoroghattunk százezren a fűrgé
piros vonatkán, akkor is csak engem
szúrtatok ki az alvó, vakaródzó,

étkező vagy rizlinggel gurgulázó,
ultizó kedves utasok közül!
Ám nemcsak ott, a kanóc-vonaton!
De: expresszeken, állami rendszámmal
guruló kocsin, zsúfolt buszokon,
olajbányász-vontatókon feszítve
csakis az én szomorú kobakomra
szálltatok rá kíváncsiskodva! (Egyszer
téeshintón, piásan gajdoló
közművelő-kupacból szedtetek ki
egy gyors igazoltatás erejéig.)
– Órákig néztem magam a tükörben,
mint egy bájgúnár: mi titkot takar
e „kalácskép”-ként emlegetett orca?
Mi ez vajon? Kém-fizimiska? Csempész-
ábrázat? Szökött rablógyilkos-pónem?
Mindenre elszánt diverzáns-pofázmány?
Vagy kósza örült képes fele tán?
(Esetleg: német vagy cseh jellegek
ragyognak rajta?)

Nem tudom. Csak azt
tudom fiúk, hogy egyre mérgebben
szedtem elő a dokumentemet.

**FORDULT A KOCKA, ZÖLDEK, SZÉPÖCSÉIM!
EDDIGELÉ TI ZAKLATTATOK ENGEM:
NYOMOTOKBAN MOST ÉN ARASZOLOK!**

Araszolok, csoszogok a sötétben.
Míg láthatatlan erdőalagút
sóhajtozik fölöttem, azt a régi
dühöt elemzem.

Más volt nem vitás,
mint a pökhendi fél-nagyemberek
és önjelölt-hatalmasságok gögös
handabandája, mikor egy szerény,
szinte még kölyök katona merészel
kegyes kilétük után érdeklődni.
Más ez a düh, mint pályatársamé,
kit leszedtetek, fiúk a vonatról:
„Jajistenem-de-oltári-nagy-magyar-
író-vagyok-én!” – pózában azértsem
igazolta magát! (A szóbeszéd
szerint: epekedő könyvtárosleányok
órákon át fűzték az illetékest,
míg elengedték hős kedvencüket.)
– Más az én mérgem. Bár bevallhatom,
nemegyszer kába, rosszindulatú
szövegeket kreáltam rólatok, hogy:
Okosfiúk! Míg velem szórakoztok,

tudjátok-é, mi történik velünk?
Nézzétek, már-már fejre áll az ország,
s ha nem is áll: a megrökönyödéstől
kancsalítva-kapkodva figyel,
hogy BEFELE mi árad már Nyugatról:
A „sógorság” vérozsdás hagyományát
szidolozzuk – s nevében, odaáról,
utánvétellel küldik a „komatálát”,
rajta ízletes csemegékbe rejtve
a fellazítás mákonyát, a bódult
nyugatimádat ajzószerzeit!
Komatál után jönnek a „komák” is:
embercsempészek, valutavigécek,
agykufárok, narkókereskedők,
kölsönkapott fényes kocsi-csodákban
terpeszkedő távolba szakadt handlék,
kurvakiképzők, műkincstolvajok!
Okosfiúk! Míg velem szórakoztok,
azt látjátok-é, mi van KIFELE?:
Nem az elbambult

ember-bogarak

riadóztató rajzását idézném
(bár odaáról mind hívogatóbban
villogtatják a csali-fényeket);
félelméről – tán rögeszmémről? – szólnék,
hogy talpuk alól kilopják, eladják,
elherdálják az országot, hazát!
Félek, hogy egyszer arra ébredünk
az éles őrhely idegpengető
feszültségéből, hogy nincsen honunk!
A cikcakkos kerítés, a gereblyélt
nyomsáv-szalag marad csak birtokunkban,
azon belül a lila semmi. Még
látjuk átlógni az utolsó handlét
Nyugat felé, s pár elegáns urat:
kezük számszörös diplomatatáskát
lóbál, benne – exportra csomagolva,
sterilizálva – maradék hitünk!
– Efféle kába, rosszindulatú
szövegeket mondtam dühömben akkor

**FORDULT A KOCKA! ENGESZTELŐ ÚTON,
NYOMOTOKBAN MOST ÉN ARASZOLOK!**

A járőr csapás szent görbületét,
homorúságát mérné topa talpam,
hogy el ne vesszek s tartsam az irányt.
Elöl mehet a bús feketeségben,
járőrtársunk, nyomán hangtalanul
íróbarátom; a morc alezredes:

mint rangidős, ma éjjel ő a főnök.
Géppisztolyosan lép előttem, furcsa
kötés fűz hozzá (képzelt vagy valódi?),
lenge fátyol: nemes Cabernet-illat;
absztinens orrom égre tartva, pusztán
eme talányos kötelék vezet.
Kényszerű, konok józanságomat
megbocsátva egy borospince mélyén
ma pitymallatig mesélt Rólatok.
Mesélt? Nem! Szavalt, sőt, litániázva
ábrándozott nékem a Zöld Seregről.
Örök-éber s mégis tapintatos
SZIGOROTOKRÓL nap mint nap a poszton,
az ország hatvan-valahány kapujában,
hol – szédület! – évente negyvenöt-
millió ember flangál oda-vissza!
KEMÉNYSÉGTEKRŐL mind az őrsökön,
ahol az élet a járőrözés
törvénye szerint alakul; ahol
valaki mindig alszik s éjjel is
ég a lámpa a szobákban; ahol
öt riadó is megfuttathat egy vad
éjszaka alatt; hol a katonák
mindent kibírnak!

Nyolcvanöt telén

örökéltűnek hitt hatalmas erdők
robajlottak-dőltek a földre holtan;
a fák megadták magukat az örült
tél-támadásnak, a katona: nem!
Hol derekig, hol nyakigérő hóban,
rohamsisakban jeges ágak ellen,
ment a járőr, ment, védte a határt!
– Pitymallatig visszhangozta a pince
a határvidék varázslatait:
az őrhelyek nagy-nagy csendjét, amelyben
őzek ugatnak, szarvasok dobognak,
korhadt fatuskók világítanak,
s ha felhangzik a riadó: koronként
a géppisztoly is kelepelni kezd!
...Mesélt, mesélt íróársam a pince
áhitatában, mesélt, Rólatok.
Ekkor már ittam „Hétforrás” vizéből.
(Az őrs szerint a „Töhötöm” nedűje
barackpálinka-ízű! Megfeszített
fantáziával: az is!)

Esküszöm,

hogy – eme „józan pinceszerrerrel” együtt –
mámorossá tett a forrás vize
irántatok, e szolgálat iránt;
és mérgem is rég elszállt, hisz tudom

okát a sok-sok igazoltatásnak;
titka: gyakorlott arcmemóriátok.
A vég-vidék naponta megszokott
tablóiból igencsak kivirított
kalácsképem – vagy szólt egy helybeli:
„Fiúk! Amott, a fesztelen-lezsért
mímelő pofa nem idevaló!”

FORDULT A KOCKA! EGY ÓRÁJA MÁR,

hogyan terepszínű álcázó ruhában
dunsztolódom. Remegő inamat
rágja-veri a gumicsizma szára.
Ha nem álcázná magát még a nyári
égboltozat is, ha sütné a hold és
tág nyílás nyílna a lombalagúton:
látnám saját kigőzölgésemet.
Mert volt már minden: lépcső, kaptató,
lejtő – s most ez az erdei csapás,
aminek talán nincs is vége, vagy
nincs is csapás, út, csak lidérces álom!
Óbudán, kedves bicskáim körében
húzom a lóbört épp s azt álmodom,
hogyan valahol, a nyugati határon
kulimász-tenger mélyén lépkedek...
Hoppá!... Nem álom!... Törő száraz ág
ágyúdőreje csaknem árulásra
készítette gyűrűsizmomat!

Megyünk.

„Profi járőr nem világít!” – susog rám
az éj... vagy tényleg szólt valaki? Óráim
vallatnám az öngyújtó lángja mellett.
Ha nem, hát nem! – És verébnyi gyanú
növekszik bennem éber keselyűvé:
„MEGVEZETÉS” alanya vagyok! Értem!
„Megvezetés”: erőltetett menet!
Mint hajdan, Ózdon én üztem kohóról
kohóra némely pesti okostónit;
mint engem üztek Lyukóbánya mélyén
az arany-szívű peregcsiek!
(Két zömök aknász fogott közre. Régi
vágatokban bolyongtunk röhencsélve
– bányarémet kerestem minden áron –
mikor valami titokzatos ájer
csak elfújta a karbidlámpa lángját,
és PERSZE nem volt senkinél gyufa!
Álldogáltunk a rettentő sötétben,
aztán parancsszó: „Térdre, hű magyar!”
S a csille-sín pár közt tapogatózva
négykézláb indult a vidám menet.

Emberöltőnyit másztunk, míg a semmi
fekete mélyén pirkadt valami.)
– E „megvezetés” szörnyűbb, mint amaz!
Ez az erdő sötétebb, mint a bánya!
Se sín, se áldott távoli derengés!
Csak vaksötét, csak tökső... ez fa volt!
Merengés közben letértem az útról
s kérges ajakú láthatatlan múzsa:
talán egy bükkfa csókolt homlokon.

És végre:

És kibírtam!

„ÁLLJ! KI VAGY!”

Majd pattogó, fojtott szavak zenéje.
Jelszó. Jelhang. És két ifjú határőr
nyugalma, okos magabiztossága!
Hogy is mondja?:

„... Szolgálati időnk
alatt esemény nem történt!”

Hohó!

Dehogy nem történt, édes fiaim!
Nekem hatalmas ESEMÉNY: ma éjjel
kitikkadt, dundi személyemben, itt,
egy rajongót, egy krónikást, jövő
tiszteletbéli határőrt, amúgy:
öreg, kopasz poétát „fogtatok!”

(1985)

PAPÓKA BÖKŐJE

Részlet

(Négyszáz bököm van. Legtöbbje: „beszél”!
Kiben hagytam már vagy kiben akartam...?
Melyikért nyúlnék még ma is, ha baj van?
Melyik csak szerszám? Melyik volt kevély
korhely-korom bátorítója hajdan?
Ki adta s miért? Bili- vagy szénacél?
Mi készítetett, ha balhékat kavartam?
Ki mit csinál, ha kibuggyan a vér?

Negyvenkilenc vagyok ma, holnap: ötven.
Összekaparni, mi maradt mögöttem
– tetszik, nem tetszik –; emlékezni kell!
Vall hát az ócska bicska, gyón a márkás

rugós-remek: legendát oszlat, s ádáz
hazugságok gúzsát metéli el!)
Hej, Papóka, Bátyám, Papóka!
(Másképpen: „Súlyos”, avagy: „Tonnás”,
„Tömör Szimat” – s ki tudja, mennyi
becenév dajkált őrsről őrsre,
hajdani bős határvadász?)
Bocsáss meg most, hogy negyven évig
őrzött kedves szurony-csodád
durván bökőnek címezem!
BÖKŐNEK, persze: nagybetűvel,
mert bicsak-laktanyám keszeg,
testes, görbe, karcsú, ciradás,
rugós lakói közt, bizony
méltóságos négyélűsége,
hossza gerinc-borzongtató.
Díszhelyet érdemel, hiszen
nekifutásból bökve: rája
szűken akár három gibernyúz
ellenség is felfűzhető.

Hány mellkason hatolhatott át,
amíg végül hozzád „szegődött”?
Hurrától hangos rohamokban
hány emberen szúrt, bökött, zúzott
halálthozó csillag-pecsétet,
cammogva gyógyuló sebet?
– Vígán lehet már hetvenéves.
Nyurga Nagant-puskák nyakában
ülve két világháborút is
megélhetett...

S hogyan csapódott
hozzád? Tán magad sem tudod.
Találtad? Kaptad? Vagy hatalmas
kitolások szent tárgya volt?
Igencsak vegyes fegyverekkel
védtétek hajdan a határt:
„davaj-gitár”, Király-géppisztoly,
ilyen meg olyan karabély,
német fegyver, spanyol revolver...
Köztük lehetett egy Nagant-
puska e dárdányi szuronnyal.
Téged, mint hőskori kopaszt
talán e bús „dióverővel”
küldtek járőrbe, vaksötétben,
hogyan lépten-nyomon fennakadj?
Vagy egy visszaszivárgó SS-t
terelgettél vele az őrsig?
Rád-támadó csempész hasára
lyukasztottál pót-köldököt?

Nem így volt? Hogy volt? Kár kutatni.
A fontos az, hogy megmaradt!
Megmaradt s egyre kedvesebb lett.
Megmaradt: három tüneményes
esztendő hú tanújaként.
Három megismételhetetlen
határvadász év! Ó, egek!
Manapság tíz év is kevésnek
bizonyulna ahhoz az úthoz,
mit negyvenötötől negyvennyolcig
megtettél, rohanást, Papóka,
Súlyos, Tonnás, Tömör Szimat!

Enyém a szurony, falam dísze.
Míg eddig téged böködött
emlékezni elmúlt időkre;
mától immár az én lapockám
csiklandja, megírni e múltat
felfűzni emlékeidet.

[...]

Tán lány után bóklásztál Borsod
fővárosában épp, mikor
elébed állt minden kalandok
elindítója, a PLAKÁT.
Plakát a fura katonával,
alatta szöveg, még ma is,
ha mondd, szinte szavalatnak
tűnik az a sorsdöntő két sor,
szó szerint: ÉPÍT ÉS ŐRT ÁLL A
DEMOKRATIKUS HADSEREG!

Negyvenöt szilveszterén már egy
kihelyezett őrsön, a kedves,
susogón-szép nevű Susán
szolgálatban búcsúztattad a
béke első esztendejét!

– Mi adott a kezedbe fegyvert?
Egyenruhát ki parancsolt rád?
Lehettél volna, mint az ősök,
dinnyés, halász, csizmadia,
földművelő, dohányos...

Csóró

elődök lázadó vére
mért nem a mundérgyűlölők közt
marasztott? Így kívánta volna
a valós vagy képzelt rokon:
Sós Pista, igen, ama híres

futóbetyár emléke is;
így ám szikár nagyapánk tömlőc-
élménye, ki élete első,
fejfájdító nagyvárosát a
félelmetes Újhelyi Börtön
ablakából láthatta csak.

(Kutyahideg volt. Fivérével
„fáért mentek”, „Túlatiszán”-ra.
Mit ad Isten: rajtuk ütött az
uraság erdésze, ijesztő
mordállyal hetvenkedve! – ők meg
fültövön vágta egy husággal!
Szörnyethalt! – hitték, hát bedugták
a Holt-Tisza jege alá, hadd
hűsöljön!

Merő boszorkányság,
hogy a lékből később kimászott!)
Kóter után jött a valódi
egyenruha-undor! A portán
szinte hetente uniformis-
bemutatót rögtönzött harsány
fegyvercsörgéssel a csendőrség.

Betyárok, börtön, kakastollak!
Te, Papóka, tán épp ezért
kérted, hogy angyalbőrbe rázzon
– hanyas? –: a Huszonhetedik
Határvadász Portyázó Század.
Lettél csempészek, bűnözők,
határsértők abriktolója,
hazánk büszke járőre, Te!

[...]

Bánréve, Susa, Domaháza!
Kamaszkorom annyiszor hallott
helynevei! No, nem te küldtél
képeslapokat: inkább engem
vezényelt Északra a sors.

Pár év után szinte cseréltünk,
inas lettem Ózdon. Vagyis:
„nasi”. A régi ronda szót
kimondani nem volt szerencsés
sebj: a hetyke „i” betű
a szóvégre parancsolódott,
s nasik lettünk.

És nasiként
hallgattuk esténként a társak,

környékbeli fickók meséjét:
vad csempész-történeteit.

Úgy ám! Minapi klottgatyások,
kiporolt-seggű kiscsempészek
– szakmák jövő tudósai –
idézték (mint a sokat látott
veteránok megunhatatlan)
mind hősibb kalandjaikat.
– Százszor kijátszott magyar járőr;
hülyére vert szlovák csendőrök
tetemén át lopakodott vagy
csörtetett a legyőzhetetlen
banda. Bánréve, Susa, Hangony,
Domaháza bős csemetéi,
külön-külön megannyi egység,
megannyi „gigászi” kaland!
Hozták a tűzkövet, a cukrot,
tornacsukát – szólt a szöveg.
Nem volt erő, mi lebuktassa
csapataikat! Nem!!... Vagyis...
Ki mesélte? ... Dedinszky Pista?
(ha nem: bocsásson meg nekem!) –
Elkapta őket egy mokány
őrsnyomozó!

„Értitek-e?

Egyszál baka! Mi tízen voltunk!
Mégse futott szét a csapat:
lába mellett hörgött egy tigris-
tekintetű dög! Ácsorogatunk
előtte tehetetlenül!
Akkor vezérünk kapott kettőt!
Két istenverte nagy bűdös frászt,
avval, hogy ossza szét! Az meg
fájdalmában vagy ijedtében
rendezett köztünk egy olyan
pofozkodást, hogy ma is érzem!
Azontúl messze elkerültük
e rút környéket, a határt!”

Bánréve, Susa, Domaháza!
Papóka, mondd, nem ismerős
e kis mese?

Őrsnyomozó

lehattél akkor Domaházán...
Úgy tudom: volt is egy kutyád.
(Szovjet blöki, egy „hadirokkant”
farkaskutya, „ki” felgyógyulván
sebeiből: reád maradt.)
A szikrázó makarenkói

nyaklevest nem Te adtad-e?

[...]

Dehogy voltál Te hős, Papóka!
Memoár-hős meg semmiképp.
Nem voltál Hibátlan Rokon, Bölcs
Szimat-Zseni, Szent Siheder.
Tetted a dolgod, mint: ezernyi,
új országot építő társad.
Talán a testi örömök
imádata, ami följük
emelt néha (s inas öcsédet
készítette kamasz-majmolásra.)

A BOR!

Csúcsformád idején
– alezredesként – öt liter
mély tűzű soproni veresbort
hajtottál le kis szünetekkel,
hogy csuklott a nézősereg!
(Hagonyban kezdted: fogadásból
– magyarul: két liter borért –
nyakadba kapva egy melák
határvadász-örmestert, futva
felvitted a „Birinyi-hegyre”.)

Aztán az ÉTEL!

Ismerősöd,
volt főkommendáns mondja el:
(Pokoli nyár! Hőtől, flamótól
szédülve felderítő-portyán
poroszkál három nyomozó.
Aranycsempészek nyomán jártok.
Nálad egy ócska táska van,
alig hasas, semmi gyanúsát
nem látna rajta senki, de
furcsa, hogy mindig cipeled.
Nappal: balkezed folytatása,
vánkos, mikor pihenni térsz.
Feltűnt. Igen. Két buzgó bajtárs
kibőjtölte, míg otthagyd
– tíz percre csak! –: akár a héják
csaptak le, és feltépve: benne
tenyérszi, drága, illatos
fehér szalonnát lelnek!

Egy
percbe se telt: felez a bicska,
és szinte egészben nyelik!
Mire megjöttél, mind bevágták!

És dőlt belőlük a szitok!
„Piszok Súlyos! Kapzsi briganti!
Szalonna-burzsuj! Míg mi itt
éhkoppot nyelünk: ő titokban
táskából szalonnát zabál!”
Csakis a kínzó szomorúság,
csakis az égő fájdalom
ihlette bosszú-replikádat,
csendes, ördögi válaszod:
„Testes vagyok. E dög-melegben
gyakran kipállik alfelem,
ilyenkor jó az ősi gyógy mód:
gyengécske fehérszalonnával,
az elorzott gyógy-szalonnával
kenegtettem, bajtársaim!”)

[...]

Hé, Papóka!
Tömör Szimalt! Hová jutottam?
Példád nyomán minő garázda
sorokat írok itt, ahelyett,
hogy leszállnék tudatalattim
mélyére, és onnan üzennék,
üzengetnék magasztosan, hisz
üzen itt mindenki: nem írnak
az alkotók, már csak üzennek,
üzennek, egyre bonyolultabb
nyelvezettel hintik a sódert,
már nem is magyarul beszélnek;
üzennek, egyre távolodva,
vigyázva, nehogy szemtől-szemben
valaki tökön rúgja őket...

Igen! A PÉLDÁD, öreg Súlyos!
A minap telt el ötven év
izgága, kóbor életemből,
ideje lesz megmérni minden
tettet, kalandot, balhét.

Lám-lám
felidézett hajcihők mélyén
valahol te is ott lapulsz.
Ott a fényes korhelykedésben!
Bár azt is te bírtad tovább.
Ám egyszerre megmakacsoltuk
magunk: vedelni? itt? mikor
úgyis szeszben tocsog az ország?
Vége!

Te hét – én tizenegy
esztendeje szemléljük józan

hajnaloktól mámorosodva:
hogyan jajgat, fogadkozik,
aztán nyakal tovább a nemzet,
hiszen leszokni nem akar.

És a FEGYVER-IMÁDAT?

Régen,

– marcona őrmester – spanyol
pisztolyod a tizenkét éves
kölyök kezébe merted adni!
Azóta dörgő stukkerek,
ágyúk vesznek körül! Repültem
(mert repítették) MIG-gel; rázott
vágótű harckocsi; rakéta-
kilövő-állványok tövén
néztem a kétpupú tevéket...
Most meg – félévszázadosan –
mint te hajdan, a határt járom.

[...]

(1985)